

INTRODUCCIÓ

Oferim ací un diccionari específic de tot el lèxic constituït de les poesies d'Ausiàs March, realitzat per un equip de professors i investigadors de la Universitat d'Alacant en el marc dels projectes de recerca *El léxico literario valenciano del siglo XV* (1998-2001, ref. PB97-0110) i *Diccionario de las poesías de Ausiàs March* (2002-2005, ref. BFF2002-01254), tots dos finançats pel Ministeri d'Educació i Ciència del Govern d'Espanya.

Amb aquesta obra pretenem posar a l'abast dels lectors i dels estudiosos del poemari ausiasmarquià, no necessàriament especialitzats, una eina lexicogràfica que ajude a la comprensió cabal d'uns textos molt complexos des del punt de vista conceptual. És clar que entendre Ausiàs March no depén sols d'un coneixement precís del significat dels mots que aquest emprà en el seu *corpus* poètic, però, sens dubte, disposar de les definicions lexicogràfiques exhaustives d'aquestes paraules i de les unitats fraseològiques que contribueixen a formar pot facilitar la tasca bastant més del que ja ho fan les notes o els glossaris selectes d'algunes edicions marquiànes. Així mateix, disposar d'un diccionari específic del lèxic d'una obra particular de la literatura medieval, com en el cas que ens ocupa, pot estalviar a l'usuari l'accés obligat a altres fonts lexicogràfiques que, pel seu caràcter general, poden fer més incòmoda la localització del significat concret de la paraula o de l'accepció d'aquesta que ens interessa.

Però, al marge de les funcions aplicades a la interpretació textual suara esmentades, el nostre *Diccionari del lèxic de les poesies d'Ausiàs March* vol ser una aportació parcial a la lexicografia diacrònica catalanovalenciana, dins d'un projecte més ambiciós com és l'elaboració d'un corpus lexicogràfic literari dels escriptors valencians de l'edat mitjana, en el qual han treballat i treballen alguns filòlegs vinculats a la Universitat d'Alacant. Així doncs, ja es disposa del diccio-

nari del lèxic de l'*Espill* de Jaume Roig, en un termini no massa llarg estarà enllestit el del *Tirant lo Blanc* i, aviat, s'iniciarà el de la *Vita Christi* d'Isabel de Villena, totes tres obres, juntament amb el poemari marquià, textos ben representatius de les lletres valencianes del segle XV. A partir d'aquests diccionaris específics i d'altres de naturalesa anàloga que puguen portar-se a bon terme en el futur, va desenvolupant-se una base de dades lexicogràfiques general que és la suma de la informació continguda en cadascun dels diccionaris particulars d'obra.

Per a elaborar el diccionari que ara presentem, hem partit del text establert en l'edició de les poesies d'Ausiàs March de Pere Bohigas, segurament, entre les edicions crítiques disponibles, la més usada pels estudiosos, sense menyscar d'algunes de les solucions alternatives preferibles que puguen proposar les altres. Aquesta edició ha estat digitalitzada sense incloure-hi cap tipus d'alteració o de correcció, atés que, haver-ho fet, hagués suposat endinsar-nos en una tasca de fixació textual que excedia els nostres propòsits i que, en qualsevol cas, hem considerat innecessària per als objectius finals del nostre treball. A partir del text digitalitzat, n'hem tret les concordances corresponents, les quals, alhora, ens han servit de base per a la lematització de tot el lèxic.

Els lemes s'han ordenat alfabèticament. En els casos en què dos o més lemes són homògrafs, apareixen diferenciats amb un superíndex, d'acord amb la pràctica lexicogràfica habitual. Així, distingim entre *afinar*¹ i *afinar*², segons es tracte del verb que significa 'acostar al fi proposat' o del que vol dir 'fer més fi'. Quan un de dos mots homògrafs s'accentua gràficament, s'ordena immediatament després del que no porta accent, de manera que, per exemple, *vos* va davant de *vós*.

Quan una mateixa paraula presenta més d'una forma gràfica (*abandonar* i *bandonar*), considerem com a lema principal, per pures raons pràctiques, la forma que coincideix o que més s'acosta a la consolidada per la normativa actual i, com a secundaris, les que més se n'allunyen. Els lemes principals inclouen les definicions completes, mentre que els secundaris només contenen la remissió als lemes secundaris pertinents (*bandonar* veg. *abandonar*). No obstant, en aquests casos, en què un mateix lema adopta solucions gràfiques diferents, l'entrada principal incorpora també les formes secundàries (*abandonar* o *bandonar*; *aconseguir*, *conseguir* o *consegre*). Procedim de manera anàloga en algun cas excepcional en què dues paraules diferents presenten una absoluta coincidència semàntica, com ara els verbs

deixar i *lleixar*, que definim només en l'entrada principal *deixar* o *lleixar*, per bé que la segona forma s'incorpora com a lema secundari que remet al principal.

Com a lemes de les paraules gramaticalment invariables (adverbis, preposicions, conjuncions i interjeccions) s'adopten les formes documentades en el text base. En el cas de les paraules gramaticalment variables, s'adopten com a lemes els que tot seguit indiquem:

- a. El masculí o el femení singular dels substantius de gènere únic (*abús*, *abella*), o el masculí seguit del femení d'aquells altres que poden tenir doble gènere (*acusador -a*).
- b. La forma del singular dels adjectius qualificatius que no tenen variació de gènere (*abominable*), o el masculí seguit del femení d'aquells altres que poden tenir doble gènere (*condigne -a*).
- c. Totes i cadascuna de les formes del masculí i del femení singular dels articles (*l', lo, la, un, una*).
- d. El masculí singular, seguit del femení del mateix nombre, dels adjectius determinatius¹ i dels pronoms que poden tenir doble gènere (*abdós abdues*), tret dels personals.
- e. Totes i cadascuna de les formes tòniques i àtones del masculí i del femení singular i plural dels pronoms personals que presenten un grau elevat de variació formal (*jo, lo, li, nosaltres*); quan no es dóna aquest grau de variació entre el masculí i el femení, les formes d'ambdós gèneres s'agrupen en una mateixa entrada (*ell ella*).
- f. Els infinitius dels verbs, tant quan les formes respectives estan documentades com quan, sense estar-ho, són fàcilment deduïbles a partir de les altres formes de la flexió que sí que es documenten (així, per exemple, deduïm *desservir* a partir de la forma *desert*).

A fi de facilitar la consulta als usuaris del *Diccionari*, en alguns casos en què el lema documentat s'allunya de la forma estàndard actual, incorporem aquesta última com a lema secundari, seguida d'un claudàtor de tancament, que indica que es

¹ Pensant en un públic no necessàriament especialitzat, optem per la terminologia gramatical més tradicional.

tracta d'una forma no documentada en March. Aquests lemes remetent sempre al lema realment documentat en el poemari, mitjançant la marca “veg.” (=vegeu); per exemple: *amb] veg. ab, suport] veg. suport*.

En tots els casos els lemes van en negreta. Si un lema consta de diverses accepcions, aquestes s'ordenen mitjançant l'anteposició d'un número aràbic en negreta (**1.**, **2.**, **3.**, etc.):

adormir v **1.** *tr* Insensibilitzar, anestesiar. *Sí com aquell c-adorm ab artifici / son cors* (24: 17). **2.** *tr* Fer minvar la força, esmortir. *volgr-adormir los pensaments* (24: 19). **3.** *pron* Paralitzar-se o aturar-se. *en fer tot bé s'adorm en vós perea* (23: 23). [adorm 2, adormir 1]

Quan una accepció inclou diverses subaccepcions aquestes van precedides d'una lletra minúscula en negreta (**a.**, **b.**, **c.**, etc.):

amic -iga **1.** *m i f* **a.** Persona unida a algú per l'amistat. *Tots mos amichs hajen complanyiment / de mi, segons veuran ma passió* (97: 41). **b.** Aliat, col·laborador. *xaloch, levant los deuen subvenir / ab lurs amichs lo grech e lo migjorn* (46: 5). **c.** [usat com a vocatiu] Receptor a qui es dirigeix afectuosament l'emissor. *O, mos amics! Vullau dolor haver e pietat del qui, viu, pert lo món* (111: 33). **2.** *adj* **a.** Que és favorable o propici, que no és hostil. *la que amau vejau si us és amiga: / lança li veig portar e no escut* (52: 15). **b.** Procliu, propens. *Amich de plor e desamich de riure* (11: 3). [amich 16, amichs 11, amics 1, amiga 2]

Quan una subaccepció consta alhora de diverses subaccepcions, aquestes van precedides de dues lletres minúscules en negreta, la primera de les quals es refereix a la subaccepció primària i l'altra a la secundària (**aa.**, **ab.**, **ac.**...). Al seu torn, en els casos d'entrades extenses, que consten d'un nombre molt elevat d'accepcions, els diferents conjunts semàntics formats per aquestes s'agrupen sota un número romà en negreta (**I.**, **II.**, **III.**, etc.):

anar o **ir** v **I.** *intr* **1.** Caminar, moure's fent passes. *vaig sobre neu, descalç, ab nua testa* (68: 20). **2.** Desplaçar-se, recórrer un espai. *com mes penses no tenen hon / hajen camí, / car mal o bo, com lo perdí, / altre mellor yo no-n prenguí / per on anàs* (127: 126). **3.** [*ab*] Acompanyar *Anar volem ab vós* (111: 5). **4.** Produir-se, tindre lloc (un moment cronològic). *Sí com lo jorn va primer que la nit* (91: 25). **5.** Funcionar, obrar. *Quant regonech açò com va, / la dolor que dins mi està / me tol poder* (127: 409). **6.** **a.** Estar situat, trobar-se (en un lloc). *entre desig e fastig son bé va* (122b: 64). **ba.** [+CPred] Trobar-se (d'una mane-

ra determinada). *De filats vist, no cregau que nuu vaja* (67: 45). **bb. anar dret** Seguir la direcció correcta. *Quant l'apetit segueix la part de l'arma, / l'ome va dret, seguint natura mestra* (94: 42). **7.** [+per + CPred] Ser considerat algú com un altre ésser en virtut d'una relació de semblança. *Aquell qui sent d'esperit pur-amor, / per àngel pot anar entre les gents* (122b: 54). **8.** [+gerundi] Indica continuïtat o duració de l'acció expressada pel gerundi. *Aytant com puch iré vid-allargant* (51: 9). **II. intr 1.** [a/en/envers/vers/Ø/CR] Desplaçar-se (cap a un punt, físic o figurat). *L'esperit, ple de paor, volant va / a l'incert loch* (97: 29). *més am anar en part hon rompa-l coll / qu-estar segur menys de fer bé o mal* (122b: 23). *Yo vull anar envers Tu a l'encontre* (105: 5). *Ell porà bé vers ell anar* (128: 130). *La gran dolor que llengua no pot dir / del qui-s veu mort e no sap on irà* (96: 2). *la fi que-n vol és ple d'engan, / però bé y va pel carrer dret* (128: 357). **2. a.** [+per oposició a venir] Desplaçar-se lluny del lloc de què es parla. *penssau Amor on va e d'on vos ve* (102: 211). **b. anar i venir** Vacil·lar, trobar-se en una situació inestable, inconstant, vacil·lant. *en tots sos fets se troba vacil·lant, / e dins un punt son dolor va e ve* (120: 116). **c. no anar ne venir (en algun lloc)** No detenir-se enlloc. *Cascú deu ser apercebut / que hon no és discreció / regeix la passió, / la qual va orba menys de fre, / qu-en lo mig loch no va ne ve* (128: 222). **3.** Transformar-se, passar d'un estat a un altre. *Sí com lo temps humit lo sech senyala, / los fets del món van de bon-obr-a mala* (113: 250). **4.** [+inf] Dirigir-se a acomplir l'acció indicada per l'infinitiu. *anau, anau vostres armes provar / encontra-quell qui vostre no vol ser!* (80: 11). **5.** [CR] Parar atenció. *de la fi pren sobrenom, / puix en aquella s'atura, / e per la fi mes sa cura / en les coses que y anà, / e d'aquelles no s'amprà / sinó per un passament* (128: 574). **III. pron 1. a.** [de/en/Ø] Separar-se (d'algú o d'alguna cosa). *e quant Amor se'n va de la persona* (118: 65). *un bé fals que tost se'n va e ve* (103: 55). *Ab ell se va coneixença de mal* (106: 229). **b.** [+CPred] Separar-se (d'algú o d'alguna cosa) en un estat determinat. *Sí com lo taur se'n va fuyt pel desert* (29: 1). **2.** Morir-se. *En tal dolor tots los conorts me fallen, / com, sens tornar, la que am és anada* (92: 28). **3.** [en] Esvair-se, desfer-se. *e més al foch [l'or], en fum se'n va la liga* (94: 27). **4.** [+gerundi] Indica continuïtat o duració de l'acció expressada pel gerundi. *car de mon cor la sanch se'n va lonyan* (11: 36). [anà 1, anada 1, anant 4, anar 24, anàs 2, anat 1, anau 2, aní 1, hiré 1, irà 2, iran 1, iré 2, va 52, v· 2, vach 1, vag 1, vaga 2, vaguen 1, vaig 11, vaja 5, vaj· 1, vajen 1, van 14, vas 1]

A més de les accepcions i subaccepcions ordinàries, n'hi ha les que corresponen a una unitat fraseològica (sintagmes lexicalitzats, locucions, modismes i construccions sintàctiques amb un valor semàntic específic, fonamentalment) que té per nucli semàntic un substantiu que coincideix amb el lema que encapçala l'entrada (així, *ca de llebre* s'inclou i es defineix en l'entrada corresponent al lema *ca*).

En aquests casos la unitat es considera com un sublema que es marca amb negreta en un cos de lletra més reduït:

ca m 1. Gos, mamífer de la família dels cànids (*Canis familiaris*), que viu en domesticitat i al servei de l'home, especialment per a guardar i per a caçar. *mon cors mig mort deu ser viand·als cans* (99: 82). **2. ca de llebre** Gos llebrer, gos que serveix per a caçar llebres. *Lo fill i el nét, lo bou y el ca de lebre* (100 180). [ca 2, cans 2]

bastant adj 1. Suficient. *Dolor e por són bastans per offendre / totes virtuts que l'ànima·nbellexen* (57: 41). **2. bastant + inf / bastant a + inf / bastant per + inf** Capaç (de fer alguna cosa). *e veig a vós bastant mos mals delir* (81: 6). *e no us veig fre bastant a retenir* (47: 20). *Vós, qui bastant sou per un món regir* (47: 13). [bastans 2, bastant 13, bastants 1]

Quan l'única documentació d'un lema és una unitat fraseològica de la qual aquest és el nucli semàntic, només es defineix aquesta unitat i es prescindeix de la definició corresponent al sentit recte del lema:

aplec m fer aplec (d'alguna cosa) Proveir-se'n. *de falssos béns l'és forçat fer aplech* (106: 332). [aplech 1]

Immediatament després de cada lema principal o, si és el cas, d'un número o lletra indicador d'accepció o subaccepció, s'inclou una abreviatura que indica la categoria o categories gramaticals corresponents: *m* (substantiu masculí), *f* (substantiu femení), *adj* (adjectiu), *art* (article), *contr* (contracció), *pron* (pronomen), *v* (verb), *adv* (adverbi), *prep* (preposició), *conj* (conjunció), *interj* (interjecció). En el cas dels verbs, s'indica, així mateix, el caràcter transitiu, absolutiu, intransitiu, pronominal o copulatiu d'aquests o de les seues accepcions mitjançant les abreviatures *tr*, *abs*, *intr*, *pron* o *cop*. Al seu torn, les unitats fraseològiques constituïdes per locucions van seguides de les abreviatures *loc adv*, *loc prep* i *loc conj*, que expressen el caràcter adverbial, prepositiu o conjuntiu d'aquestes.

concòrdia f Estat d'harmonia que resulta de l'acord dels sentiments, de les idees, etc. entre persones o elements. *Per vós conech tot lo delit de viure; / mos pensaments concòrdia·n conexen* (60: 6). [concòrdia 2]

concupiscible *adj* Propi dels plaers sensuais. *Ell pot ser dit voler concupiscible, / e sol durar, puys molt de l'arma toqua* (92: 45). [concupiscible 1]

cremar *v* **1.** *tr* Consumir o destruir per l'acció del foc. *Si ver serà prech Déu que la calor / de tots los fochs creme la vostra carn* (47: 26). **2.** *abs* Produir una calor intensa. *l'ivern cremant, l'estiu sens escalfar; / aquests perills me daran mala strena* (101: 47). **3.** *intr* Estar molt calent per efecte de la febre. *l'ignorant veu que lo malalt no crema / e jutja'l sa, puys que mostra bon toch* (3: 11). **4.** *tr* Consumir per l'acció d'una passió. *tant ardentment lo foch d'amor lo crema, / que tot l'és fret quant pot toquar ne senta* (67: 11). **5.** *intr* Produir ardor passional. *perquè Amor en les carns tostemp crema* (115: 120). [crem 4, crema 3, cremant 2, cremat 2, creme 1]

criar-se *v pron* **1.** Nàixer i fer-se gran un organisme vivent. *ja no pot ser qu'en mi-s crie gran arbre* (117: 107). **2.** Educar-se, instruir-se. *Yo só aquell qui-n leig offici-s cria* (117: 77). [cria 1, criada 1, crie 1]

continent *m* **1.** Actitud, posat. *quant li só prop, é d'ella sbajment, / ab continent de averl-avorrida* (49: 32). **2.** **de continent** *loc adv* Tot seguit, tot d'una. *en ell Amor de continent pereix* (62: 31). [continent 3]

costa¹ **1.** *f* Pendent d'un terreny. *lo cors molt gras, trobant-se dormidor, / no pot dar pas en aquest-aspra costa* (2: 40). **2.** **de costa** *loc prep* Al costat, a la vora. *e veu-se sà, e té la mort de costa.* (113: 116). [costa 7]

En alguns casos, abans d'una definició, es proporcionen, entre claudàtors i en cos de lletra menor, informacions complementàries, generalment de caràcter gramatical, tals com:

a) Indicació que el mot només s'usa en plural:

arreu *m* [en plural] Conjunt d'elements necessaris per a un objectiu. *pobre de béns e d'avil-lat linatge, / no té-ls areus per mostrar gran coratge* (32: 15). [areus 1]

b) Indicació de la preposició o preposicions del complement de règim en aquells verbs que el porten sistemàticament (si un verb unes vegades no regeix complement preposicional però altres sí, s'indica mitjançant el sím-

bol Ø seguit d'una barra i de la preposició o preposicions pertinents; en els casos en què no és possible determinar la preposició amb exactitud, s'empra la notació CR (=complement de règim):

complànyer v 1. *pron* [de] Compadir-se, sentir compassió (d'algú). *yo són aquell de qui-s deu hom complànyer* (11: 35). 2. *intr* Queixar-se, doldre's per una desgràcia, expressar el malcontentament propi. *e si, resclús, me veu la gent complànyer* (36: 35). [complànyer 2]

castigar v tr 1. [Ø/a] Imposar i executar un castic. *e ja los reys los potents no castiguen* (104: 51). *Mon derrer bé, ja eren castigats / los meus volers a jamás don-amar* (109: 41). 2. Corregir, esmenar. *e no-s pot fer que sson desig castich* (106: 406). [castich 1, castiga 1, castigar 1, castigats 1, castigua 1, castiguen 1]

obligar v tr [CR] Moure i impulsar a fer o complir (alguna cosa). *car per s-amor la mia se n'obliga / e mi no plau de tal preu fer-li paga* (119: 25). [obliga 1]

Amb caràcter general, cada accepció o subaccepció s'il·lustra amb un exemple documentat en les poesies marquianes,² al final del qual s'indica, entre parèntesis, la localització corresponent (dos números separats per dos punts, el primer dels quals correspon al poema i el segon al vers en què apareix el mot definit):

assegurar v tr 1. Llevar el temor, infondre confiança. *axí Amor, vós amant, m'assegura* (50: 7). 2. Afirmar com a cert i segur, confirmar. *Als amadors Amor los assegura / que no auran en ell seguretat* (52: 49). [assegura 2]

En els casos de concurrència d'homònims en la seqüència textual triada, la forma concreta que il·lustra el valor que ens interessa va subratllada a fi d'evitar equívocs:

desservir v tr Vèncer, derrotar. *Sí com lo taur se'n va fuyt pel desert / [...] / ne torna may fins ha cobrada força / per destruir aquell qui l'ha desert* (29: 4). [desert 1]

2 Si les seqüències triades com a exemple no corresponen al principi absolut d'una frase en el poema a què pertanyen, no posem en majúscula la inicial dels textos seleccionats com a il·lustració de les definicions, sinó que mantenim la minúscula original.

Amb caràcter particular, s'inclou més d'un exemple il·lustratiu en casos com aquests:

- a) Quan una mateixa accepció o subaccepció té més d'un matís semàntic (per exemple, sentit recte i sentit figurat):

percebre v [...] **2. pron** [Ø/de] Adonar-se (d'un fet), assabentar-se'n. *quant me perceb, de dolor no-m deffens* (93: 83). *no só en punt de voler consell rebre, / e de negun remey me vull percebre* (92: 103). [perceb 3, percebesch 1, percebre 3, percebut 1, percep 1]

- b) Quan una accepció o subaccepció correspon a més d'una categoria gramatical (per exemple, adjectiu determinatiu i pronom):

aquest -a o **est -a** **1. adj** i **pron** Determina o substitueix un substantiu que indica algú o alguna cosa pròxima a qui parla i a la persona amb qui es parla. *sa muller li mostrà mal camí, / dient: «Adam, mengem d'aquest bocí...»* (7: 51). *Aquest és dit amor de home propi* (117: 117) [...]

- c) Quan un mot té, a més del lema principal, un o més de secundaris:

matrimoni o **matremoni** **m** Unió legal d'un home i d'una dona. *ja li nourà, si tracta matrimoni* (104: 228). *e pledejam aquell ab grans despeses, / volent honors, matremonis, riqueses* (113: 177). [matremonis 1, matrimoni 1]

- d) Quan un substantiu pot tenir tant el gènere masculí com el femení:

mar **m** i **f** **1.** Massa d'aigua salada que cobreix una gran part de la superfície de la Terra. *Tals com aquells qui per la mar navegen / són desviats si-ls fall la tremuntana* (104: 73). *ffugint al mar, on són nudrits e fets* (46: 15). [...]

- e) Quan un mot de caràcter gramatical pot ocupar diverses posicions relatives en el sintagma de què forma part:

me¹ **pron** Forma de l'acusatiu i del datiu del pronom de primera persona *jo*, quan va darrere d'un mot acabat en consonant o davant d'un verb començat en consonant, o davant d'un altre pronom feble, o immediatament darrere d'un verb acabat en consonant o *u*.

Yo, enclinat, gran desig me corromp (20: 27). *a mi sembla que-m porten / a fer los fets que Amor me comana* (98: 38). *fes-ho, Senyor, e si per temps me'n torne* (105: 175). *ffes-me saber si pregar per tu cal* (95: 76). *Mare de Déu, mostrau-me la escala* (113: 251). [me 348, -me 65, m. 1]

En general, s'inclouen dins d'una mateixa accepció o subaccepció, separades per barres [/] aquelles unitats fraseològiques que tenen un mateix valor semàntic:

mort¹ f [...] 9. passar mort / pendre mort / venir a mort Morir. *Jhesús en creu fon pus fort e potent / que no aquells qui·ll feren mort pasar* (57: 18). *Yo son aquell qui del carçre l'an tret / y ab torbat pas va pendre cruel mort* (59: 30). *com vench a mort ses penses no consenten / que la dolor terribl·ab ell no sia* (112: 307). [mort 249]

Al final de cada entrada, en un cos de lletra menor i entre claudàtors, s'inclouen, alfabetitzades, totes les variants gràfiques o flexives del lema documentades en les poesies d'Ausiàs March, sense la més mínima alteració o regularització gràfica i seguides del nombre respectiu d'ocurrències. Si la forma ha perdut l'element vocàlic inicial, el final o tots dos, fenomen que gràficament es representa en l'edició emprada mitjançant l'apòstrof o el punt volat, de manera respectiva, aquesta s'alfabetitza com si presentara la forma plena, precedint sempre les formes apostrofades a les que porten punt volat, i, dins de cadascun d'aquests dos grups, precedint les que han perdut la vocal final a les que han perdut la inicial; en últim lloc s'alfabetitzen les que presenten alhora pèrdua vocal inicial i final. Les formes enclítiques, precedides gràficament de guionet, s'alfabetitzen immediatament després de les anàlogues no enclítiques:

ser, esser o ésser v 1. intr a. Existir; tenir realitat una cosa o un fet. *si guarit lo temps present e lo que fon: / de nou creat me par que que m'haja Déu* (102: 25). **b.** Trobar-se, estar actualment (en un lloc, en una substància, etc.). *Mare de Déu, si és en purgatori / son esperit per no purgats delictes* (94: 129). **c. ser + en + subst abstracte** Trobar-se en un estat determinat, en una situació determinada. *si-n guerra fos cella per qui-m ferí* (79: 35). **2. cop a.** Afirma del subjecte la identitat o equivalència, la possessió d'una qualitat o la pertinença a una determinada classe o categoria. *yo só aquell qui·l pensament he vari* (119: 3). *una és la dolor delitable* (98: 59). *e, mort l'amat, amor és duradora / tant quant lo mort del viu té gran penyora* (92: 219). *e veig me porta en*

recort / lo mal present e lo que és per venir (111: 22). **b. ser a + inf** Haver de (fer una cosa). *mas és a dir què és lo bé aquest, / e si ·l ateny lo rey e lo esclau* (106: 107). **c. ser de + inf** Ser digne (d'alguna cosa). *y és d'admirar, passant, com no·m trespasse / ingratitude* (86: 3). **3. aux a.** Acompanyat d'un participi passat, forma el temps de la veu passiva del verb corresponent. *qui·m trenqua lo pensar que per null temps seré per vós amat, / e per açò yo·m trob desesforçat* (17: 14). **b.** Acompanyat del participi passat d'un verb intransitiu, especialment els de moviment (*anar, sortir, venir, etc.*) i amb els verbs *esser, estar, romandre*, forma els temps perfets d'aquests. *ja ma rahó de son loch és cayguda* (27: 35). *e si per temps elles passar havien, / vengut és temps que començar devien* (92: 120). [era 15, er· 1, eren 5, éreu 1, és 1301, ·s 125, essent 17, esser 8, ésser 140, est 20, ffóra 4, fo 2, fon 90, fonch 4, fóra 14, fór· 2, foren 9, fos 62, fóssem 1, fossen 2, fósseu 1, fuy 25, sent 2, ser 163, serà 120, seran 11, seràs 1, seré 14, sereu 4, seria 7, seri· 1, serien 2, sia 107, si· 1, siau 5, sien 11, sies 3, só 140, som 12, son 19, són 231, sou 14, sser 34, sseran 1, sseré 1, sssia 3, ssó 5, ssón 25, suy 1]

La fidelitat ortogràfica dels lemes en relació al document base és pràcticament total, tret d'unes mínimes regularitzacions, ajustades a l'ortografia moderna, que hem considerat oportunes a fi de facilitar la consulta i que afecten els usos següents:

- a. *b / v* (*biscaí* per *viscahí*, *volta* per *bolta*).
- b. *f / ph* (*filosofe* per *philosophe*).
- c. *g / j* (*ja* per *ga*).
- d. *h* (*herbolari* per *erbolari*, *hivern* per *ivern*, *auir* per *ahuyr*, *banc* per *banch*).
- e. *i / j / y* (*via* per *vya*, *véieu* per *véyeu*, *ja* per *ya*, *jamés* per *yamés*, *jo* per *yo*).
- f. *ll / y* (*vall* per *vay*).
- g. *c / ç / ss / z* (*avisar* per *avissar*, *cel* per *zel*).
- h. *ct / t* (*distintament* per *distinctament*, *defunta* per *defuncta*, *autèntic* per *auctèntich*).
- i. *d / t* en posició final (*verd* per *vert*).
- j. *ix / x* (*decréixer* per *decréxer*).
- k. *l / ll / l·l* (*defalliment* per *defaliment*, *ballesta* per *balesta*, *barbull* per *barbul*).
- l. *m* davant de *p* i *b*.
- m. *nt* al final de paraules com *denan* (*denant* per *denan*).
- n. *pt / t* (*baptisme* per *batisme*).

- o. *tj / tg* (*desitjar* per *desijar* o *desigar*).
- p. Consonants dobles (*deffalliment* per *deffalliment*).
- q. Reducció del grup *mp* a *p* en paraules com *emsemps* (*ensems* per *ensempe*).

Al llarg del diccionari s'usen diferents abreviatures, el valor dels quals donem tot seguit:

<i>abs</i>	→	absolutiu
<i>adj</i> i adj	→	adjectiu
<i>adv</i>	→	adverbi
<i>art</i>	→	article
art det	→	article determinat
<i>atri</i>	→	atribut
<i>aux</i>	→	auxiliar
CCL	→	complement circumstancial de lloc
CD	→	complement directe
CPred	→	complement predicatiu
CR	→	complement de règim
<i>conj</i>	→	conjunció
<i>contr</i>	→	contracció
<i>cop</i>	→	copulatiu
dem	→	demonstratiu
<i>f</i>	→	substantiu masculí
det	→	adjectiu determinatiu
<i>inf</i> o inf	→	infinitiu
<i>interj</i>	→	interjecció
<i>intr</i>	→	intransitiu
<i>loc adv</i>	→	<i>locució adverbial</i>
<i>loc conj</i>	→	<i>locució conjuntiva</i>
<i>loc pre</i>	→	<i>locució prepositiva</i>
<i>m</i>	→	substantiu masculí
<i>part</i>	→	participi
<i>pl</i>	→	plural
<i>prep</i>	→	preposició
<i>pron</i>	→	pronominal
SN	→	sintagma nominal
subst	→	substantiu

tr → transitiu
v → verb

Així mateix, usem el símbol Ø per a indicar que un verb que en alguns casos regeix un complement preposicional en altres no ho fa:

armar *v tr* [Ø/contra/de/encontra] Proveir (d'armes o d'alguna altra cosa). *e per guanyar ses flaques mans fort arma* (60: 15). *contra-l dan armau-vos de virtuts* (107: 15). *tot a ssi pert qui de rahó no ss'arma* (100: 47). *rahó encontr-Amor se arma* (117: 29). [arma 7, armar 1, armau 1]

El *Diccionari* que oferim parteix d'un corpus textual concret, com són les poesies d'Ausiàs March. Val a dir, doncs, que, a l'hora de definir els lemes que l'integren, hem tractat d'esbrinar el sentit o els sentits específics que aquests tenen en l'obra marquiana i que, per tant, hem prescindit d'altres possibles valors no documentats en aquesta. A tal fi, no cal dir que hem tingut molt en compte les anotacions dels editors crítics de l'obra d'Ausiàs, Amadeu Pagès (March 1912-14 i Pagés 1925), Pere Bohigas (March 2000) i Robert Archer (March 1997a), així com algunes de les traduccions antigues, com les de Baltasar de Romaní (March 1539) i Jorge de Montemayor (March 1990), i modernes, com les de Pere Gimferrer (March 1978), Rafael Ferreres (March 1979) o José María Micó (March 2004). Particularment útil ens ha resultat el «Glossari» final que incorpora l'edició revisada de Bohigas (March 2000: 519-529), així com, per a aspectes concrets, els treballs de Germà Colón (1983, 1987 i 1997) i d'Emili Casanova (1999). A diferents propòsits, ens hem beneficiat també de les aportacions de Flam (1990), Buttler (1981) i Hauf (1983), però, d'una manera molt especial, dels grans monuments de la lexicografia catalana que són el *Diccionari català-valencià-balear*, de Joan Alcover i Francesc de B. Moll (1978-79), i el *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, de Joan Coromines (1980-91). Finalment, ens hem servit de l'adaptació del text del poemari marquianà i de les concordances corresponents publicades per l'Editorial Barcino en 2005 en la seua col·lecció «Biblioteca Digital. Textos i concordances informatitzats».

Tot i que l'obra que presentem és el resultat del treball solidari dut a terme pel conjunt dels membres de l'equip redactor, tant en sessions individuals com en sessions col·lectives en què se sotmetien a debat les diferents propostes i es pre-

nien les solucions que es consideraven més adequades, en una primera instància la redacció de les entrades es va distribuir entre els autors en funció de les diferents classes de paraules o categories lèxiques, a fi d'afavorir una certa homogeneïtat en les definicions lexicogràfiques. Així, doncs, les entrades corresponents als substantius es deuen, substancialment, a Rafael Alemany, Llúcia Martín i Francesc X. Llorca; les dels adjectius, a Marinela Garcia, Josep Ll. Martos i Josep M. Manzanaro; les dels verbs, a Héctor Gonzàlvez i Joan M. Perujo, mentre que les dels mots de caire gramatical (articles, adverbis no derivats d'adjectius, determinatius, pronoms, preposicions, conjuncions i interjeccions) pertanyen, en bona mesura, a Sandra Montserrat. Tots, però, i especialment qui subscriu aquestes línies introductòries, hem revisat el producte final, procés en el qual hem tingut també la fortuna de comptar amb la col·laboració inestimable del professor Germà Colón, catedràtic jubilat de la Universitat de Basilea, qui, oportunament, ens va fer una sèrie d'observacions ben pertinents, de les quals, sens dubte, s'ha beneficiat l'obra.

Impossible acabar aquestes línies introductòries sense expressar l'obligat testimoni de gratitud al professor Joan Torruella, de la Universitat Autònoma de Barcelona, que en els moments inicials d'aquest projecte, ens brindà les seues orientacions generoses; al professor Josep Martines, de la Universitat d'Alacant, que participà activament en el projecte fins a la pràctica finalització d'aquest amb un munt de propostes ben pertinents relacionades especialment amb les entrades verbals i gramaticals; als becaris Víctor Cremades i Josep Lluís Garcia, que, ajudaren decisivament en el còmput d'ocurrències de les variants gràfiques i flexives dels lemes, i, finalment, al professor Vicent Martines, de la Universitat d'Alacant, que també col·laborà en la fase inicial del *Diccionari*, i a l'informàtic Pablo Giménez, becari de suport tècnic a la recerca adscrit a l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, que ha aplicat eficaçment i eficientment els seus sabers a la confecció i gestió de la base de dades lexicogràfiques que hem iniciat amb els materials del llibre que ara teniu a les mans. Un reconeixement especial mereix el professor Germà Colón, de la Universitat de Basilea, que aportà alguns suggeriments valuosos i que, amb la generositat que el caracteritza, acceptà escriure les paraules preliminars que encapçalen aquesta obra.

RAFAEL ALEMANY FERRER

BIBLIOGRAFIA CITADA

- Alcover, A. M. / F. de B. Moll (1978-79), *Diccionari català-valencià-balear*, 10 vols., Palma de Mallorca.
- Buttler, D. A. (1981), *A Study of the vocabulary in the Poetry of Ausias March*, Washington, The Catholic University of America.
- Casanova, E. (1999), «Recorregut per la llengua d'Ausiàs March (1397-1458)», dins R. Alemany (ed.), *Ausiàs March i el món cultural del segle XV*, Alacant, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, pp. 135-172.
- Colón, G. (1983), «Els vocabularis barcelonins d'Ausiàs March al segle XVI», dins *Miscel·lània Pere Bohigas*, 3, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 261-290 [reed. dins G. Colón, *Problemes de la llengua a València i als seus voltants*, València, Servei de Publicacions de la Universitat de València, 1987, pp. 117-138].
- (1987), «*Mas no·u fa en orrupte* (Ausiàs March, LV, 4)», dins *Romania ingeniosa. Festschrift für Prof. Dr. Gerold Hilty zum 60. Geburtstag / Mélanges offerts à Prof. Dr. Gerold Hilty à l'occasion de son 60e anniversaire*, Berna / Frankfurt am Main / París, Peter Lang, pp. 296-301.
- (1997), «Ausiàs March interpretat al segle XVI per Juan de Resa i Jorge de Montemayor», dins R. Alemany (ed.), *Ausiàs March: textos i contextos*, Alacant / Barcelona, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana / Dept. de Filologia Catalana de la Universitat d'Alacant / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 89-116
- Coromines, J. (1980-91), *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, 9 vols., Barcelona, Curial.

- Flam, B. P. (1990), *A Concordance of the Works of Ausias March*, Michigan, Ann Arbor, University Microfilms International [reproducció de la tesi doctoral presentada a la University of Wisconsin el 1962].
- Hauf, A. G. (1983), «El lèxic d'Ausiàs March: primer assaig de valoració i llista provisional de mots i freqüències», dins *Miscel·lània Pere Bohigas*, 3, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 121-124.
- Lara Pozuelo, A. (2000), *Ausiàs March: Poesies. Concordances. Índex de mots*, Barcelona, Barcino (Els Nostres Clàssics: Textos y Concordances Informatitzats, 1).
- [March, Ausiàs] (1539), *Las obras del famosísimo filósofo y poeta Mosén Osias Marco, cavallero valenciano de nación catalán, traduzidas por don Baltasar de Romaní y divididas en quatro Cánticas: es a saber: Cántica de amor, Cántica moral, Cántica de Muerte y Cántica spiritual. Dirigidas al excelentísimo señor duque de Calabria*, València, Juan Navarro [reed.: *La primera edició valenciana de l'obra d'Ausiàs March (1539)*, 2 vols., ed. de V. J. Escartí, València, Fundació Bancaixa / Universitat de València / Generalitat Valenciana / Biblioteca Nacional, 1997]. Edició digital consultable a la URL: <http://www.lluisvives.com/FichaObra.html?Ref=5120&portal=1>
- [March, A.] (1912-14), *Les obres d'Ausiàs March*, 2 vols., ed. d'Amadeu Pagès, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans [edició facsímil: València, Consell Valencià de Cultura, 1991, 1995²].
- March, A. (1952-59), *Poesies*, 5 vols., ed. de P. Bohigas, Barcelona, Barcino (Els Nostres Clàssics, 71-73, 77 i 86) [nova edició revisada per A. J. Soberanas i N. Espinàs, Barcelona, Barcino, 2000 [Els Nostres Clàssics, col·lecció B, 19]].
- March, A. (1978), *Obra poètica*, introducció de J. Molas, trad. de Pere Gimferrer, Madrid, Alfaguara.
- March, A. (1979), *Obra poètica completa*, 2 vols., ed. i trad. castellana de R. Ferreres, Madrid, Castalia.
- March, A. (1990), *Poesías*, traducidas por Jorge de Montemayor, ed. de M. de Riquer, Barcelona, Planeta.
- March, A. (1991 i 1995²), veg. March 1912-14.
- March, A. (1997a), *Obra completa*, 2 vols., ed. de Robert Archer, Barcelona, Barcanova.

March, A. (1997b), veg. March 1539.

March, A. (2000), veg. March 1952-59.

March, A. (2004), *Pàginas del Cancionero*, introducció, edició i notes de C. Di

Girolamo, traducció castellana de J. M. Micó, Valencia, Editorial Pre-textos.

Pagès, A. (1925), *Commentaire des poésies d'Auzias March*, París, Champion.